

Michael Falck Johann Pistorius

Positiones Philosophicae De Voluntate

Rostochii: Kilius, 1648

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn730221288>

Druck Freier Zugang

RM phil 1648
Michael Falck
Johann Pistorius

POSITIONES PHILOSOPHICÆ
DE
VOLUNTATE,

Quas

Supremo Numine Moderante
*Consentiente Ampliſſimâ Facultate Philoſophicâ,
Inclita Academ: Roſtochiensis*

PRÆSES

M. MICHAEL *Salck* / Dantiſcanus,

ET RESPONDENS

JOHANNES PISTORIUS,

Schacc: Bor:

Publicè examinandas proponunt

In Auditorio majori horis antemeridianis
ad diem 13. Maij Anno 1648.

ROSTOCHII,

Typis NICOLAI KILII, Acad. Typogr.

ROSTOCKENSIS UNIVERSITATIS
DE
VOLUNTATE

Supplicatio Johannis Modestini
Cognominis, Philosophiae, Philosophiae,
Magistri, Rostockensis

PRAESIDI
M. MICHAELI JACOBO DANIELI

ET RESPONDENS
JOHANNES RISTORIUS

In Aedibus majoribus athenaeis
ad d. 17. Julii Anno 1644.

ROSTOCKI
JACOBI NICOLAI FILII AEGIDI TYPOG.

DEO DUCE

THESIS I.

Appetitus in homine propriè dictus duplex datur: alter sensitivus, quo appetimusea, quæ sensus & phantasia ut nobis bona proponit, (quæ in concubiscibilem & irascibilem dispescitur, unde appetitus tres species, concupiscentia, ira & voluntas enumerantur, *l. 2. de anim. c. 3. l. 3. c. 9. l. 1. magn. mor. c. 13. l. 2. Eud. c. 7.*) dicitur & absolute appetitus, & à potiore parte cupiditas s. concupiscentia: alter rationalis, quo appetimus ea, quæ ratio intellectus ut nobis bona offert. Dicitur in specie voluntas. Eiusdem autem facultatis animæ sensitivæ est, quæ à sensu & phantasiâ ut bona exhibentur, appetere & desiderio prosequi, quæ vero ut mala, fugere & averfari, nam & hoc bonum est: eiusdem quoq; potentiæ rationalis est, desiderare & velle bona, à ratione monstrata, mala autem fugere & nolle. *Conf. l. 3. de anim. c. 7.*

2. Differt voluntas s. βάλησις à præelectione s. προαιρέσει, (quæ non est simpliciter appetitus, sed appetitus deliberativus *l. 3. Nic. c. 5. l. 1. M. c. 18. l. 2. Eud. c. 10.* & commune quid rationis & appetitus, *de mor. anim. c. 6.*) *Volumus* enim etiam impossibilia, ut factum infectum reddi, sed horum non est προαίρεσις, quia nec de his deliberamus: *Volumus* sæpè ea, quæ neq; in nostrâ neq; in nostrorum potestate sunt, sed hæc non præligimus. *Volumus* finem, præligimus ea, quæ faciunt ad finem consequendum. *Videl. 3. Nic. c. 4. & loca cit.*

3. Omnis appetitus à bono quodam sub ratione nobis boni cognito, tanquam objecto, & omnis fugâ à malo, sub ratione nobis mali cognito, ut objecto excitatur. Ita quod sensui & phantasiæ bonum aut malum apparet, sive in se reverà bonum vel malum sit, sive non sit, movet appetitum sensitivum ad appetendum vel fugiendum. Quod rationi bonum vel malum videtur, movet voluntatem ad velle vel nolle. Hoc verò, si ratio rectè se habeat, erit bonum vel malum reverà tale; si ea vitiata vel corrupta sit, apparens saltem erit. *Videl. 3. de anim. c. 10. l. de mor. anim. c. 6.* Hinc voluntas per se & recta bonum & malum reverà

tale

Δ 2

tale pro objecto habet, depravata autem apparens tantum. l. 3. Nic. 6.
6. l. 2. *Eud. c. 10.* omne autem vitium voluntatis à pravâ ratione intelle-
ctus derivatur, qui ab appetitu sensitivo & malis affectibus corruptus, ea
judicat bona aut mala, quæ re ipsâ non sunt talia.

4. Eadem quidem animæ facultas est, quæ cognoscit bonum vel
malum, sub ratione nobis boni vel mali, & cognitum appetit vel fugit:
unde intelligere & appetere sensitivum, sunt ejusdem facultatis sensitivæ;
intelligere quoq; & appetere rationale, sunt ejusdem facultatis rationalis:
Intellectus tamen & appetitus sensitivus, intellectus item & appeti-
tus rationalis formaliter & respectu diversarum operationum, ut lo-
quuntur (vel passionum potius, ut patebit) differunt.

5. Quæ sensus & phantasia ut nobis bona vel mala representat, ea appetitus sensitivus necessario appetit vel fugit, non enim potest bo-
na non appetere, non potest mala non averfari: non potest bona appe-
tere, & non appetere, nec indifferentè se habet ad appetendum & non
appetendum: Quæ ratio ut nobis bona vel mala offert, ea quoq; volun-
tas necessario appetit vel respuit, nec potest ea non appetere vel respue-
re: neq; bona velle & non velle, nec indifferentè se habet ad velle &
nolle. Uterq; ergò appetitus respectu ipsius tã appetere est necessarius,
non quidem absolutè sed ex hypothesi, quia bonum vel malum cogni-
tum & necessario movens in animâ ponitur, unde appetitum necessario
moveri oportet. *Περὶ ἡμετέρας* quoq; id, quod in deliberatione optimum
videtur, necessario eligit præ altero minus bono (nisi duo æquè bona
sint, quæ quidem æquè movent appetitum, sed secundum alterius tan-
tum appetitum liberè instituitur actio)

6. Omnis tamen appetitus respectu operationum, quæ ex appeti-
tu proficiuntur, & per membra corporis expediuntur, libera est poten-
tia, secundum quam positis omnibus ad agendum requisitis appetens
potest agere & non agere. Ita necessario appetitur, quod sensui & phan-
tasiæ jucundum videtur v. g. voluptas, sed licet deinde ad jucundius
consecutionem agere & non agere, unde actio talis dicitur libera &
spontanea. Necesario volumus, quod rationi bonum videtur v. g. bea-
titudinem, eruditionem &c. sed in meâ potestate situm est, agere & non
agere ad finem s. bonum illud consequendum: unde actio talis dicitur
libera & voluntaria.

7. Ejusmodi vero libertas omnibus secundum appetitum agentiu-
bus, adeoq; etiam brutis, competit: nam & hæc appetitu sensitivo sunt
præ.

prædita, secundum quem positus omnibus ad agendum requisitis, quædam agere & non agere, vel etiam contraria agere possunt, ut canis latrare & non latrare, cibum porrectam capere & non capere, lædere & defendere, mordere & blandiri. Hinc edocentur animalia ad agenda quædam, quæ possunt etiam non agere, verbis etiam & verberibus coercentur, præmiis & pœnis afficiuntur. quæ omnia essent frustra, nisi quædam libere & spontè bruta agerent. *conf. l. 3 Eth. c. 4. Ex ratione verò, deliberato consilio, & $\epsilon\upsilon\lambda\omicron\gamma\epsilon\sigma\iota$ & voluntate non agunt bruta, unde actiones voluntarias liberas nullas edunt, illis enim facultatibus destituuntur. V. d. l. 6 l. 1. M. M. c. 18.*

8. Rationalis autem potentia l. 9. *met. c. 2. 5. & 8.* ita dicta, quod possit contraria vel contradictoria agere, quæq; irrationali potentia, ad unum tantum contrariorum vel contradictoriorum agendum determinata, opponitur, *ἀναλόγως* etiam brutis tribui potest, nam & phantasia ad rationem quodammodo refertur l. 3. *de anim. c. 10. l. de mot. animal. c. 6* & sicut homo quæ homo ex ratione; ita bruta ex sensu & phantasia appetunt, & libere agunt. Unde appetitus brutorum per analogiam rationalis facultas dici potest.

9. Sicut objecta sensibilia, ut lumen & color, odor, sapor, sonus, calor, frigus &c. agunt in sensum & percipiuntur ab animâ sensitivâ, quæ ab iis patitur, ut ita sentire s. percipere objecta sensibilia, sit pati & affici ab iis, & sensus patiendo discernat & iudicet, ut aquam calidam à frigidâ patiendi discernimus l. 2. *Sophist: Elench. c. 3. l. 1. de anim. c. 5. l. 2. c. 5. l. 3. c. 2. & 4.* Ita objectum appetitus, bonum vel malum, à sensu, phantasia vel ratione exhibitum, agit in animam, eamq; movet (quamvis *κατὰ μεταφοράν*, prout finis, quatenus sub ratione boni cognitus stat in anima, agere & movere dicitur l. 1. *de gen & corr. c. 7.*) & appetitum excitat, ut ita appetere nihil aliud sit, quàm moveri, & pati ab objecto, sub ratione nobis boni cognito; adeoq; velle & nolle sit pati, moveri & affici à ratione boni vel mali, quod existit in anima: Appetitus ergò sensitivus & affectus animæ sensitivæ, ut amor, odium, ira, metus &c. nihil aliud sunt, quàm passiones animæ, quibus ab iis, quæ sensui & phantasiæ bona vel mala apparent, à phantasmatibus, variè moverur. afficitur, disponitur: & amare, odisse, irasci, metuere &c. significant pati, ut sentire, audire, videre, pœnitere, dolere &c. quamvis secundum figuram dictionis (*de quâ v. l. 1. Sophist. c. 3. l. 2. c. 3.*) actionem significare videantur. Voluntas item actualis s. appetitus ex ratione est passio animæ, quâ à bono vel malo, à

ratione exhibitio, movetur, & afficitur, & velle ac nolle significant pati, Appetitus vero tum sensitivus tum rationalis, pro facultate sumptus, denotat potentiam passivam, secundum quam anima, dicto modo affici potest, sicut sensus facultatem passivam designat. Appetitus autem (adeoq; & voluntas) passus & motus, agit & movet primum cor, & hinc reliqua membra ad actiones ex appetitu ut passione intrinsecam expediendas, sicut sensus, ubi percepit rerum species, ab iisq; passus est, agit & phantasmata format, affectus item movent ad agendum ex affectu. Anima enim passiva agit & movet corpus: sicut Luna, aer, aqua illuminata agunt & illuminant alia: & speculum receptis imaginibus agit in oculum. *V. de bñ l. 3. de anim. c. 10. 12. l. de mot. anim. c. 6. 7. 8.*

10. Appetitus ergo adeoq; & voluntas ratione ipsius \bar{r} s appetere velle & nolle est potentia passiva, & quidem necessaria, quæ positis omnibus ad patiendum requisitis non potest non pati, neq; tum est in nostrâ potestate appetere & non appetere, velle & nolle. *conf. §. 5.* sicut nec est in nostra potestate positis omnibus ad sensum requisitis, sentire & non sentire: sed est potentia activa libera, respectu operationum ex appetitu & voluntate provenientium: *Conf. §. 6.* Communiter autem tantum potentia activa in necessariam & liberam, rationalem & irrationalem dividi solet, adeoq; hoc sensu voluntas respectu ipsius \bar{r} s velle & nolle intrinseci nec libera nec necessaria potentia dici poterit, quia non est activa.

11. Sicuti positis omnibus ad videndum requisitis, necessariò quidem vides, sed licet, antequam videas, oculos claudere vel aperire, avertere à re, vel ad rem convertere, vel alio modo impedire visionem: ita necessariò appetimus & volumus, positis omnibus ad appetendum & volendum requisitis, sed phantasmatis talis vel talis formatio, item, deliberatio & iudicium rationis, quod voluntatem antecedit, possunt esse libera; phantasia quoq; & ratio aliquando turbari & impediri possunt, ne hoc vel illud ut bonum cognoscatur & offeratur: adeoq; ratione antecedentium appetitus & voluntas quodammodo libera dici possunt.

12. Appetitus sensitivus secundum naturam obedire debet rationi & voluntati, unde à primâ ætate ita assuefaciendus est, ut rationis imperium admittat, & tandem virtutibus instructus, quæ verè bona sunt, appetat, quæ verè mala, fugiat: sed is instar rebellis Civis aut filii, vel servi immergeri, sapiùs rationis imperium detrectat & excutit, imò quandoq; rationem & voluntatem sibi subijcit, ut imperiosa uxor maritum sibi servire cogit. Quod si ab ineunte ætate id fiat, ratio corrumpitur, u verè
bona

bona non percipiat, sed mala pro bonis habeat, modo appetui sensitivo bona videantur, & voluntas depravatur, ut talia etiam appetat, sicut in vitiosis contingit, ubi voluntas, non libera, sed verè serva, etiam in moralibus & civilibus est (non quidem de jure sed de facto) & cogitur ab appetitu sensitivo vim ei inferente. Incontinens vero quamvis per rationem cognoscat verè bona, & per voluntatem etiam appetat, tamen vehementibus appetitus sensitivi affectibus abripitur, ut, quæ non vult, faciat, & quæ vult, non faciat, adeoq; cum Medea, videat quidem bona, proberq; sed deteriora sequatur. Unde nec in hoc voluntas ad agendum est omninò libera, superatur enim & q. contricta tenetur à concupiscentiâ, domina ab ancillâ. Idem fere contingit in mollibus. Continentis autem ratio & voluntas, quamvis à pravo appetitu sensitivo infestetur, superat hunc tamen & inhibet ejus motus, ut homo ex voluntate liberè agat. Idem judicium de tolerante. Virtuosus vero liber est à coactione appetitus sensitivi; quia diutino usu eum sibi subjecit & reificavit, ut rationi & voluntati obtemperet, unde talis homo necessariò appetit verè bona, & liberè secundum voluntatem agit, *V. de bis l. 3. de anim. c. 9. n. l. 3. Eth. c. 4. 15. l. 1. Polit. c. 5. l. 5. Top. c. 1.*

13. Appetitus ergo appetui resistit, alter alterum turbat, impedit, cogit (nonnunquam etiam promovet) sicut una phantasia alteram turbat (vel adjuvat) imò in animâ etiam sensitivâ (quod in bruis quoq; evenit) unus affectus alterum impedit. Ut si quis concupiscat jucunda, à quibus tamen metu poenæ absteineat. Qui autem turpia appetit, quamvis positâ ratione jucundi in animâ, necessariò appetat, merito vituperatur, quia cavere aut corrigere debuisset id, quod necessitatem infert, & appetitum ita assuescere, ut rationis præscriptum sequeretur & non nisi verè bona desideraret, aut contrariâ ratione ac appetitu honesti, appetitum inhonesti impedire, aliâ sibi impurer necessum est, si pravis cupiditatibus succumbat. Calor si adsit, idoneum subjectû necessariò calefacit, sed licet evitare aut impedire calorè. *conf. s. 11.*

14. Voluntas non producit s. elicit ex se ipsum velle aut nolle, & idem quoq; in se recipit: sic enim eadem potentia, respectu ejusdem operationis & agens esset & patiens, vel idem in se ipsum ageret, & à se ipso pateretur, cum tamen in omni naturâ agens & patiens sint distincta *l. 3. de anim. c. 5.* Sed ratio boni vel mali in intellectu agit in appetitum. hic vero recipit actionem & patitur necessariò, ut visum, sicut objecta agunt in sensum, bonum & malum in animâ sensitivâ per phantasiam in appetitum sensitivum. Non ergo velle & nolle sunt actus voluntatis elicti & liberi, ut volunt Scholastici.

15. Deliberare, judicare, Arbitrari, probare, improbare proprie intellectu

ctus

Quis est, non voluntatis (sicut sensus est, de sensibilibus judicare) Intellectus autem iudicium vel arbitrium liberum est, quando non perturbatur aut corrumpitur à phantasiâ & appetitu sensitivo s. affectibus, tùm enim relinquitur ei liberum, recedere ab eo, quod exigit affectus, sicut arbitrio propriè dicto à stricto jure recedere licet, & ex libero arbitrio h. e. liberâ sententia & existimatione, nõ coactè, rem decidere Si verò intellectus ab affectibus obnuatur, & iudicium mentis pervertatur, ut in vitiosis præpimis, & incontinentibus, servile potius est, quàm liberum arbitrium. Servit enim affectibus. Si autem arbitrium pro voluntate aut proæressi, item si probare & improbare pro appetere & averfari sumatur, idem de his, quod de voluntate ejusq; passionibus & actionibus dictum est, affirmandum erit.

Auctaria.

1. Qui persuadetur, opinatur, credit, quâ talis, non agit, sed patitur necessariò, positis omnibus requisitû (non aliter ac qui curatur, discit, sentit, appetit, amat, odit &c.) ratio autem, & ei simile, per suasionem, opinionem vel fidem gignens agit (sicut medicamentum & medicus) Hinc l. 3. de anim. c. 3. dicitur: opinari in nobis non esse situm, & ibid. opinionem sequitur fides, fidem persuasio, ratio autem persuadet. Credere ergo est pati & affici ab existimatione s. affirmatione vel negatione intellectus, s. ei assentiri & pro verâ eam habere. Et fides pro qualitate sumpta, est dispositio, habitus vel potentia (quomodocunq; veli) quâ ita patitur vel passus est intellectus, sicut & opinio, persuasio, disciplina, sensus, appetitus, voluntas &c. potentia passivæ sunt. (loquor hic de fide humana: nam de fide divinâ, quam Spiritum S. per verbum in homine operari, homine, etiam ratione ipsius actus credendi, merè passivè se habente, & nullo pacto Spiritui S. in fide cooperante, recte docent Theologi, non est præsentis instituti disserere) Ex opinione vero, persuasione & fide varie deinde operationes proficisci possunt, quarum respectu potentie activæ dici queunt Sicut autem agrotus vel non admittere curam, vel eam impedire aut turbare, vel etiam ineptus ad suscipiendam curam esse potest: ita qui persuadetur, vel credit, potest impedire, ne persuadatur, vel credat, si aut non attendat, aut non admittat rationes, aut contrario appetitu & affectibus præoccupetur: imò etiam si persuasus sit & assentiatur rationibus, contrariè tamen ex affectu agere potest, nam horum respectu libertatem habet: neq; hic ulla infertur coactio aut simplex necessitas: necessariò autem fit persuasio & fides ex hypotese, si omnia requisita penantur, sicut cura aut visio fit necessariò. conf. S. II.

2. Appetitus & affectus pravi, vitia, incontinentia, vitiose ac incontinentiæ actiones formaliter omninò sunt positivum & reale quid: quoddam enim malum cuidam bono, ut positivum positivo, contrariè opponitur.

bona non percipiat, sed mala pro bonis habeat, ma-
na videantur, & voluntas depravatur, ut talia etiam
contingit, ubi voluntas, non libera, sed verè serva-
vilibus est (non quidem de jure sed de facto) & co-
vo vim ei inferente. Incontinens vero quamvis pe-
rè bona, & per voluntatem etiam appetat, tamen
sensitivi affectibus abripitur, ut, quæ non vult, faciat.
adeoq; cum Medea, videat quidem bona, proberet
Unde nec in hoc voluntas ad agendum est omninò
q. constricta tenetur à concupiscentiâ, domina ab ag-
git in mollibus. Continentis autem ratio & volunta-
titu sensitivo infestetur, superat hunc tamen & inhibet
ex voluntate liberè agat. Idem judicium de tolera-
est à coactione appetitus sensitivi; quia diuturno ul-
tificavit, ut rationi & voluntati obtemperet, unde
petit verè bona, & liberè secundum voluntatem agit
9. n. l. 3. Eth. 6. 4. 15. l. 1. Polit. 6. 5. l. 5. Top. 6. 1.

13. Appetitus ergo appetui resistit, alter alterum
(nonnunquam etiam promovet) sicut una phantasia
adjuvat) imò in animâ etiam sensitivâ (quod in be-
affectus alterum impedit. Ut si quis concupiscat jucu-
tu pœnæ abstinere. Qui autem turpia appetit, quam-
di in animâ, necessariò appetat, merito vituperatur
re debuisset id, quod necessitatem infert, & appetitu
tionis præscriptum sequeretur & non nisi verè bona
riâ ratione ac appetitu honesti, appetitum inhonestum
puter necessum est, si pravis cupiditatibus succumba-
subjectû necessariò calefacit, sed licet evitare aut in-

14. Voluntas non producit s. elicit ex se ipsum
quoq; in se recipit: sic enim eadem potentia, respec-
& agens esset & patiens, vel idem in se ipsum agere
eum tamen in omni naturâ agens & patiens sint d.
Sed ratio boni vel mali in intellectu agit in appetitu
nem & patitur necessariò, ut visum, sicut objecta ag-
malum in animâ sensitivâ per phantasiam in appetitu
ergo velle & nolle sunt actus voluntatis elicitî & libe-

15. Deliberare, judicare, Arbitrari, probare, im-

sitivo bo-
n viciofis
bus & ci-
tu sensiti-
volcat ve-
appetitus
on faciat,
sequatur,
r enita &
e contin-
vo appe-
ut homo
vero liber
ecit & re-
ssariò ap-
anim. 6.

it, cogit
rbar (vel
nie) unus
men me-
ae jucun-
t corrigere,
re, ut ra-
t contra-
s sibi im-
idoneum
onf. 5. 11.
& idem
erationis
ateretur,
nim. 6. 5.
pir actio-
onum &
n. Non
holastici.
è intelle-
tus

